

Оксана Онупченко

канд. пед. наук, доцент кафедри соціальної роботи

та соціальної педагогіки

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

ПІДГОТОВКА СІМ'ЯНИНА ЯК СКЛАДОВА СТАТЕВОГО ВИХОВАННЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ ВОЛОДИМИРА КОСТИВА

Актуальність проблеми. Серед актуальних проблем зміцнення Української держави важливе місце займає засвоєння традиційного досвіду українського народу у формуванні сім'янина. В сьогоденні умовах надзвичайно важливою справою постає завдання збереження нації, збереження генофонду України. Наявна в Україні криза сімейних відносин (велика кількість розлучень, негативні тенденції у розвитку процесів народжуваності, малодітності сімей, їх конфліктогенності тощо) актуалізує необхідність удосконалення процесу родинного виховання, зокрема підготовки дітей та підлітків до виконання ролі сім'янина. У зв'язку з цим важливе місце займає завдання пізнання цілісної системи українського родинного виховання, побудованого на народних засадах і наукових здобутках педагогічної мудрості [3, с. 4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми підготовки майбутнього сім'янина висвітлена у працях В. Кравця «Психолого-педагогічні основи підготовки школярів до сімейного життя», «Теорія та практика дошлюбної підготовки молоді» та ін., в яких автор передбачає комплексну взаємодію учнів з батьками, учителями, шкільними психологами, однолітками, враховуючи виховний потенціал шкільної програми (уроки української та світової літератури, історії України та всесвітньої історії, правознавства, біології тощо). Навчальний посібник «Етика та психологія сімейних стосунків» (автори В. Покась, О. Плиска, Я. Фруктова), (Київ,

2006), висвітлюючи особливості сім'ї як малої соціальної групи, розглядає питання сімейних ролей, етапи формування подружньої пари, стабільності сімейних відносин тощо. Слід зазначити увагу науковців до специфіки підготовки вихованців інтернатних закладів до сімейного життя, до виконання ролі сім'янина: монографія С. Харченко, Г. Хархан «Підготовка дітей-сиріт до сімейного життя в умовах інтернатного закладу» (Луганськ, 2012); навчально-методичний посібник «Підготовка учнів інтернатних закладів до життєдіяльності у відкритому суспільстві» (автори Л. Канішевська, Л. Кузьменко, С. Свириденко та ін.), (Кіровоград, 2013).

Мета статті – охарактеризувати напрями підготовки майбутнього сім'янина як складової статевого виховання дітей та підлітків через національні надбання українського народу, формування емоційно-інтимної культури сім'янина в педагогічній спадщині В. Костіва.

Виклад основного матеріалу. Розкриваючи основні народно-педагогічні традиції у формуванні сім'янина, В. Костів посилається на традиції дошлюбного спілкування українців, наголошуючи, що проблема взаємин юнаків і дівчат у період їх дошлюбного спілкування набуває в наш час особливого змісту. Автор зазначає, що суспільство насамперед зацікавлене у міцній, духовно і морально здоровій сім'ї оскільки саме тут формуються основи характеру людини, ставлення до інших людей, до праці, до моральних і культурних цінностей [1, с. 16].

Важливого виховного значення у вихованні в майбутнього подружжя має засвоєння статевої ролі: в хлопців – годувальник, господар, а в дівчат – бути матерями й господинями через засвоєнням різних трудових, комунікативних, дозвільно-оздоровчих умінь і навичок.

На думку В. Костіва, українська етнопедагогіка значні зусилля спрямовує на виховання лицарського ставлення хлопчиків до дівчаток ще з малих років: захист їх від усяких небезпек і незгод, відсутність приниження їх гідності, виконання даних їм обіцянок, формування чоловічої відповідальності і справедливості. Вірність у коханні за народним

віруванням цінувалась нарівні з військовою доблестю. А головними джерелами подружнього кохання, вірності було формування здатності любити взагалі, шанобливе ставлення хлопця, юнака до матері, бабусі, сестри, яка переростала в повагу до дівчини, коханої, дружини [1, с. 19].

Висвітлюючи становлення культури міжстатевих взаємин юнаків і дівчат, В. Костів підкреслює, що одним з основних завдань для батьків було підготувати дитину до самостійного життя, тому поруч з навчанням ремеслу, формуванням моральних принципів, приділяється увага до вибору майбутнього нареченого (нареченої), оскільки від цього залежить усе подальше щасливе сімейне життя.

Ідеалом юнака, чоловіка для жінки вважався мудрий, сильний, добрий, красивий, щирий, працьовитий, вправний господар, дбаючий про сім'ю, дітей («На красивого чоловіка дивитись гарно, а з розумним жити легко»; «Я за мужа затулюсь, та нікого не боюсь»). Ідеал дівчини, дружини для чоловіка – гарна, ніжна, чепурна, роботяща, весела, розумна господиня, ласкава матір для дітей («Добра жінка мужеві своєму – вінець, а зла – кінець») [1, с. 26].

Становлення сім'янина, вважає В. Костів, передбачає вклад батьків у педагогічну підготовку підростаючого покоління до сімейного життя, яке полягає у формуванні в дитини певного ставлення до сім'ї, а головне – власний приклад подружніх взаємин в батьківській сім'ї, оскільки «гармонійні взаємини батька і матері, їх турбота один про одного – все це важливі передумови того, що молоді люди, які вирости в такій обстановці, створять міцну, щасливу сім'ю. Благополуччя в батьківських сім'ях сприятиме створенню щасливих сімей у дітей» [1, с. 80].

Отже, педагогічна підготовка включає формування у юнаків та дівчат уявлень про роль сім'ї у вихованні дітей, її педагогічний потенціал, специфіку сімейного виховання, виховні функції батька і матері, педагогічний такт батьків, шляхи підвищення педагогічної культури, усвідомлення емоційного стану своєї дитини, а також озброєння юнацтва

конкретними знаннями і уміннями з основ самовиховання та виховання дітей.

Особистісний батьківський приклад як найперша модель статевої поведінки жінки або чоловіка, створення умов з метою дотримання дітьми правил гігієни, усунення небажаних факторів, що сприяють розвитку ранньої сексуальності дитини, щоденна копітка робота щодо формування в школярів адекватних між статевих взаємин, культури почуттів (тактовні довірливі бесіди, аналіз життєвих ситуацій, зауваження тощо) – все це служить дієвими засобами у формуванні статевої культури сім'янина у підростаючого покоління [2, с. 177].

Велику увагу у підготовці до подружнього життя В. Костів приділяє формуванню емоційно-інтимної культури сім'янина, зазначаючи, що вона включає три основні взаємопов'язані аспекти емоційно-інтимних відносин членів сім'ї, які перебувають у стійкій єдності і взаємообумовленості: емоційна, статева культура, культура інтимних взаємин. Посилаючись на дослідницю Л. Соколову, В. Костів виділяє необхідні елементи емоційної культури:

– мотиви емоційного світовідчуття (цікавість до емоційної сфери іншої людини, прагнення зрозуміти почуття й настрій навколишніх, бажання усвідомлено керувати своїм настроєм);

– емоційні відчуття й сприйняття навколишньої дійсності та свого «Я» (відчуття радощів, захоплення, здивування, прийняття емоційного стану і настрою оточуючих людей та ін.);

– знання та вміння, які розкривають емоційну природу людини (знання про емоційну сферу людини, види емоційних станів і реакцій організму на впливи середовища, вміння об'єктивно оцінити емоційні обставини, подолати негативні емоції, використовувати знання про емоційну сферу в установленні позитивних емоційних контактів);

– емоційна регуляція діяльності (здатність співпереживати, співстраждати, дарувати оточуючим радість, давити власний гнів);

– емоційність (здатність бачити в ясних тонах, вразливість, сприйняття чужого горя, радості, смутку);

– емоційний самоконтроль і самооцінка (здатність керувати своїми бажаннями, контролювати емоції, оцінювати емоційну ситуацію і адекватно реагувати на неї) [2, с. 165].

Головними складниками статевої культури сім'янина є: (сформованість психологічних проявів чоловічності й жіночності, рівень засвоєння оптимальних статево-рольових комунікативних установок; сформованість сексуальної свідомості та еротичних орієнтацій особи в контексті психосексуальної культури та моральних вимог; готовність до відповідального подружнього життя й засвоєння подружніх ролей; готовність до відповідального батьківства і засвоєння моделей поведінки матері (батька); зорієнтованість особи на здоровий спосіб життя, і усвідомлення зв'язків проблем статі і сексуальності [3, с. 165].

Висновки. Отже, моральна підготовка молоді до майбутнього сімейного життя, культура відносин між юнаками і дівчатами, безпосередньо впливає на культуру нашого суспільства, щастя й благополуччя майбутніх сімей. Тому необхідно враховувати народні традиції, природне засвоєння та передачу наступним поколінням соціально-правової, громадянської, морально-психологічної, господарсько-економічної, емоційно-інтимної, педагогічної, дозвільно-оздоровчої культури сім'янина.

Література

1. Костів В.І. Народно-педагогічні ідеї минулого у формуванні сучасного сім'янина. Івано-Франківськ, 1996. 194 с.
2. Ковбас Б., Костів В. Родинна педагогіка: У 3-х т. Том І. Основи родинного виховання. Івано-Франківськ, 2006. 288 с.
3. Ковбас Б., Костів В. Родинна педагогіка: У 3-х т. Том ІІ. Основи родинного виховання. Івано-Франківськ, 2006. 288 с.